

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасний стан міжнародних зв'язків України у різноманітних сферах життєдіяльності, вихід її у європейський та світовий простір, нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії потребують певних змін і у сфері освіти, зокрема у галузі навчання іноземних мов (ІМ). Сьогодні, як ніколи раніше, статус ІМ має тенденцію до постійного зростання. Здобуті старшокласниками знання з ІМ мають стати базою для подальшого оволодіння нею після закінчення школи. Навчання ІМ у старшій школі полягає у подальшому розвитку іншомовних навичок й умінь, набутих за попередні роки. Тут також систематизується й узагальнюється мовний і комунікативно-мовленнєвий досвід старшокласників, відбувається подальший розвиток їхніх пізнавальних і творчих здібностей. Методичні засади чинної Програми з ІМ для загальноосвітніх навчальних закладів (2005) є комунікативно спрямованими, зорієнтованими насамперед на формування й розвиток в учнів мовленнєвих умінь, у тому числі усного мовлення, яке набуває якісно нового розвитку стосовно змістовності, природності, вмотивованості та інформативності.

Значна увага, зокрема, приділяється навчанню монологічного мовлення (ММ). Воно досліджується у роботах багатьох методистів (І.О.Алешко, І.М.Андреасян, М.С.Балабайко, Н.А.Баташов, Е.Г.Бжоско, Є.М.Богачева, Н.Ф.Бориско, А.П.Запорожченко, Г.В.Ільїна, Є.І.Ільїна, Г.П.Литнєва, В.І.Невська, Ю.І.Пассов, В.С.Пашук, Н.Р.Петранговська, Г.В.Рогова, В.Л.Скалкін, Л.П.Щербак, Y.Adam, J. Belanger, H.Besse, V.Black, G.Brandreth, G.Brown, M.Bygate, D.Byrne S.Farmer, M. Gambler, S.Gillette, R.Ellis, S.Hybels, W.Littlewood, A.Monroe, L.Samovar, R.Scott, J. Sheils, A.Steven, R.Sydney та ін.). У результаті цих досліджень виділено та обґрунтовано принципи навчання усного мовлення (УМ); запропоновано систему навчання ММ; виділено сфери комунікації УМ, які визначають тематику та відбір мовного та мовленнєвого матеріалу; визначено функції, одиниці, а також основні типи ММ; запропоновано етапи розвитку вмінь ММ.

Незважаючи на наявні досягнення у методиці навчання іншомовного ММ, питання ефективного навчання учнів загальноосвітніх шкіл усного підготовленого монологу (УПМ) ІМ залишається ще до кінця не вирішеним, особливо у старшій школі. Постає завдання визначення провідного типу монологічного висловлювання, за допомогою якого згідно з Державними стандартами базової повної середньої освіти учні старших класів змогли б «логічно й аргументовано висловлюватись у зв'язку з обговорюваними проблемами, переконливо й обґрунтовано доводити свою точку зору і своє ставлення до них»¹, чому відповідає усний підготовлений монолог-переконання (УПМ-П). Вибір типу монологічного висловлювання зумовлений віковими особливостями учнів старших класів – спроможністю самостійно будувати досить складні висловлювання, їхніми інтересами, прагненням до самовираження, відстоювання своїх поглядів та переконань, а також потреби реальної комунікації в сучасному світі.

Згідно з чинною Програмою (2005) сучасна старша школа є профільною. Класи технологічного профілю мають належне технічне забезпечення і широко використовують комп'ютерні технології у процесі навчання, зокрема ІМ, а отже, учні мають тут доступ до Інтернету – найпопулярнішого джерела інформації серед молоді на сьогоднішній день – та можливість застосування його ресурсів у процесі навчання ІМ. Перевагою використання ресурсів Інтернету над традиційними друкованими матеріалами є передача ними не лише автентичної, а й актуальної інформації будь-якого типу (візуальної й звукової, статичної й динамічної, текстової й графічної), можливість запиту та доступу до різних баз даних. Учні класів технологічного профілю мають можливість творчо застосовувати матеріали з Інтернету у процесі навчання УПМ. Проте методика навчання учнів старшої школи УПМ з використанням ресурсів Інтернету ще не розроблена.

Отже, потреба у розробці науково обґрунтованої методики навчання учнів класів технологічного профілю УПМ англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету зумовлює **актуальність** теми нашого дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконувалось в рамках держбюджетної теми «Оволодіння мовами міжнародного спілкування в контексті діалогу культур і цивілізацій» на кафедрі методики викладання іноземних мов Київського національного лінгвістичного університету. Номер держреєстрації: 0103V001244. Отримані результати дослідження сприяють розвитку сучасних концепцій навчання усного ММ англійською мовою учнів старшої школи.

Мета дослідження – науково обґрунтувати та розробити методику навчання старшокласників УПМ англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету.

Мета дослідження досягається шляхом вирішення таких **завдань**: 1) проаналізувати такі державні та міжнародні документи з ІМ: чинну Програму з ІМ для загальноосвітніх навчальних закладів (2005), Державні стандарти базової і повної середньої освіти (2003), Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти (2003); 2) встановити психолінгвістичні, психологічні та комунікативні засади навчання ММ у старшій школі; 3) визначити лінгвістичні особливості УПМ-П; 4) виокремити методичні передумови навчання ММ та монологу-переконання (М-П); 5) встановити можливості використання ресурсів Інтернету старшокласниками для оволодіння УПМ; 6) провести тестування старшокласників з метою визначення вмінь переносити сформовані рідною мовою вміння створення М-П на англійську; 7) проаналізувати підручники та навчально-методичні комплекси з ІМ для 10-11 класів; 8) виділити етапи навчання УПМ-П англійською мовою з використанням Інтернет-ресурсів; 9) створити систему вправ для навчання УПМ-П англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету; 10) розробити модель організації навчання старшокласників УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету; 11) експериментально перевірити ефективність розробленої методики навчання; 12) сформулювати методичні рекомендації для навчання старшокласників УПМ з використанням ресурсів Інтернету.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**:

- анкетування старшокласників для з'ясування стану використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі;
- тестування старшокласників для визначення вмінь переносити сформовані рідною мовою вміння створення М-П на англійську;
- експериментальна перевірка ефективності запропонованої методики навчання учнів класів технологічного профілю УПМ-П;
- перевірка отриманих результатів експерименту за допомогою методів математичної обробки експериментальних даних;
- критичний аналіз методичної, лінгвістичної, психолінгвістичної, педагогічної літератури, державних та міжнародних документів з ІМ, підручників та навчально-методичних комплексів з ІМ для 10-11 класів для визначення теоретичних передумов навчання УПМ.

Об'єктом дослідження є процес навчання старшокласників усного підготовленого монологу англійською мовою.

Предметом дослідження виступає методика навчання учнів класів технологічного профілю усного підготовленого монологу англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що 1) вперше науково обґрунтовано та практично розроблено методику навчання учнів класів технологічного профілю УПМ англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету; 2) набула подальшого розвитку методика навчання ММ; 3) уточнено поняття монологу-переконання, його суті, структури та вмінь, потрібних для його продукування.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробці двох комплексів вправ з тем «Подорож» і «Довкілля» (за Програмою з ІМ 2005 р.) на основі запропонованої системи вправ для навчання учнів 10 класів УПМ-П англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету, у створенні моделі організації такого навчання, у формулюванні методичних рекомендацій щодо організації процесу навчання УПМ англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету.

Результати дослідження **упроваджено** в навчальний процес п'ятьох загальноосвітніх навчальних закладів України: середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №259 (м. Київ), середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №19 (м. Чернігів), Маріупольського міського ліцею (м. Маріуполь), Житомирського міського ліцею при Житомирському державному технологічному університеті (м. Житомир), середньої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 (м. Чернівці).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження оприлюднені на таких науково-практичних конференціях: «Лінгвістична наука і освіта у європейському вимірі» (К.: КНЛУ, 2005 р.); «60 років ЮНЕСКО: погляд у майбутнє» (К.: КНЛУ, 2006 р.); «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики у контексті євроінтеграції» (К.: КНЛУ, 2006 р.); «Мови у відкритому суспільстві» (Чернігів: Чернігівський пед. ун-т, 2006 р.); «Лінгвістика та лінгводидактика у сучасному інформаційному суспільстві» (К.: КНЛУ, 2007 р.).

Публікації. Результати та основні положення дисертації викладені в чотирьох наукових статтях, навчальному посібнику – бібліотечці журналу «Іноземні мови», який написаний у співавторстві з Н.К.Скляренко, та двох тезах доповіді на наукових конференціях. Особистий внесок здобувача у публікації, яка написана у співавторстві, – пошук та відбір навчальних матеріалів, створення завдань до вправ для навчання УПМ-П.

Структура та обсяг дисертації зумовлені її цілями й завданнями. Робота обсягом 284 сторінки складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 293 найменування (у тому числі 76 англійською та французькою мовами), та п'ятих додатків. Робота містить 22 таблиці та 2 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **першому розділі** досліджено психолінгвістичні (основні мовленнєві механізми), психологічні (співвідношення мовленнєвого акту з іншими інтелектуальними або фізичними діями індивіда, вмотивованість, синхронізація процесів формування змістової сторони висловлювання та його вербалізація, характер психологічного процесу, який лежить в основі формування змістової сторони усного висловлювання, підготовленість) та комунікативні особливості усного ММ; уточнено поняття М-П та проаналізовано його лінгвістичні особливості; розглянуто структуру М-П; визначено методичні передумови навчання учнів старших класів УПМ-П.

У межах нашого дослідження особливої уваги заслуговує М-П, який відрізняється від інших типів ММ тим, що основним у ньому є *доказ*. Метою М-П є створення у слухача або слухачів нового поняття або часткова зміна (модифікація) усталеного поняття, переконання в чомусь слухачів, формування в них конкретних мотивів, поглядів, виникнення певних бажань, спонукання до певних дій. При цьому інформаційний потенціал мовця має бути вищий, ніж потенціал слухача, інакше останній втрачає інтерес і перестає слухати.

Спираючись на загальну структуру монологу-міркування (О.І.Мороховський, О.П.Воробйова, О.Я.Гойман, Л.Г.Ряполова, Р.М.Сагач), можна виділити в М-П такі структурні частини як вступ, тезу або антитезу, аргументацію або гіпотетичне припущення як варіант аргументації та спростування, переконання, висновок або закінчення. Слід звернути увагу на те, що процеси аргументації та переконання найчастіше об'єднуються, роблячи М-П обґрунтованим, повним, впливовим та доцільним.

Як і будь-якому типу ММ, М-П властиві *зв'язність* (основна ознака ММ), *тематичність* (з тематичністю тісно пов'язана ознака *інформативності*, що інтерпретується як кількість та впорядкованість існуючих у монолозі логічно пов'язаних суджень, які безпосередньо адресовані свідомості слухачів, впливають на їхній розум і почуття, збагачують слухачів новими знаннями); *контекстуальність* (відправним моментом для монологу є ситуація, потім він відривається від неї і створює своє середовище – контекст), *безперервність* та *розгорнутість*.

У ММ суттєву роль відіграють формулювання та спосіб викладу думок. В ньому важливо не тільки вираження думки, що саме висловлюється, а й упередження наступної. Закінчуючи одну фразу, мовцю слід передбачати початок наступної, а іноді її повний склад. Чим повніше упередження, тим менше буде у монологі повторень, зупинок, помилок, пауз для підбору слів. Тому у процесі навчання ММ суттєвою помилкою є виправлення учня під час говоріння, тому що воно приводить до припинення мовленнєвого потоку, зникнення упередження, появи невпевності.

Слід звертати увагу учнів на те, що неправильне використання або відсутність мовних засобів зв'язку між фразами у ММ веде до змістових проблем, а іноді до розриву висловлювання, втрати його інформативного потенціалу. Ми проаналізували списки засобів міжфразового зв'язку (*linking words and phrases*), які були складені Л.Д. Сліпченко, М.І. Соловійом, Г. Лізюк (*The New English Course*), Р. К. Мін'яр-Белоручевим (2004), *Dictionary of Contemporary English* (2005), та відібрали ті, які можуть бути використані у побудові М-П. Наприклад: фрази, що передають особисте ставлення до предмету розмови (*Personally I believe...; I feel strongly that...; In my opinion/view...; To my mind...; To my way of thinking...; I am convinced that...; etc.*); фрази, що передають аргументи, докази, переконання (*You should/ you shouldn't ...; You ought to...; If I were you I'd...; Why don't you...; Take my advice...; etc.*); слова/фрази, що починають, продовжують або закінчують розповідь (*beginning: First; To start/begin with; First of all; continuing: Secondly; To continue; As I have said; concluding: Finally; All in all; Lastly; Last but not least; In short; etc.*); фрази, що додають інформацію (*In addition (to this); Moreover; Besides (this); etc.*); фрази, що підкреслюють недоліки або переваги (*One other disadvantage/ advantage of...; etc.*); фрази, які передають точки зору інших людей (*It is popularly believed that; People often claim that; etc.*); слова/фрази, які допомагають порівнювати або протиставляти факти (*Yet; However; Nevertheless; But; Even so; etc.*); фрази, що допомагають узагальнювати інформацію (*Generally; In general; On the whole; By and large; etc.*); фрази, що допомагають передавати згоду/незгоду (*I agree; You're right; I suppose so; That's not what I've heard; No way! Etc.*).

Особливої уваги заслуговує інтонаційне оформлення усного ММ. Інтонація тісно пов'язана, перш за все, із ситуацією мовлення у процесі спілкування. Для усного ММ особливу роль відіграє логічна функція інтонації, яка є таким фонологічним засобом мовлення, який разом з одиницями лексики й граматики бере участь у вираженні формально-логічного плану предметного змісту висловлювання. Крім того, вона несе інформацію про закінченість/незакінченість висловлювання, про його ймовірність, проблематичність, категоричність, визначеність/невизначеність, а також виражає протиставлення, порівняння. Щодо М-П, то тут слід також виділити акцентну та впливову функції інтонації, які необхідні для передачі комунікативного наміру – переконання.

Проведений нами аналіз М-П доводить, що цей тип монологу має бути доступним та зрозумілим для слухача/слухачів, інтонаційно правильно оформленим та спрямованим на реалізацію комунікативної функції переконання.

Інтенсивність переконання має широкую гаму відтінків від вимоги до прохання через етапи наказів, побажань, рекомендацій та залежить від вибору певних

граматичних засобів. Це можна спостерігати на прикладі модальних дієслів. Так, дієслово *should* використовується для вираження необхідності певних дій людини. *The latter result should be interpreted with caution* (досить категорична рекомендація). *It seems to me that the richness of knowledge which has been assembled in this room may be accessible to wide circles of scientists* (необхідність виражається дієсловом *should* та емоційно аргументується). Дієслово *ought*, що відображає більший ступінь наполегливості, є закликом, *could* – менш емоційно забарвлене висловлювання, скоріше побажання; *might* – є некатегоричним закликом. Для того, щоб висловлювання не було доволі категоричним, в англійській мові існують такі мовні засоби її зменшення, як *It is not without interest to note..., I think..., I believe..., rather, probably*.

У М-П також застосовуються мовні засоби, які підкреслюють бажання мовця вплинути на судження слухача. До них ми відносимо прикметники вищого ступеня, емпфу, риторичні запитання. Наприклад, особливим засобом імпліцитного впливу на судження слухача є оціночна інтерпретація факту, яка передається конструкцією *It would be* + оцінювальне слово з позитивним значенням (*It would be useful to...*). Відображення інтенсивності оцінки проявляється також по-різному: від дуже різкого *There is no doubt...* до пом'якшеного *It would be helpful...* Особливості М-П виражаються також у вживанні теперешнього та майбутнього неозначеного часу в умовному та дійсному способі; неособових форм дієслова (*having discussed the problem, summing it up*); великої кількості форм пасивного стану (*to be known, to be noted*); дієслів у наказовому способі (*try to do, do a little homework, remember*) та риторичних питань (*But is it true?*), що служать засобом підтримки контакту із слухачами; складнопідрядних речень з підрядними причини, наслідку, означальними, додатковими; речень із вставними та уточнюючими фразами.

Для створення М-П старшокласники, зокрема учні 10 класів, повинні володіти такими вміннями та навичками: *реалізувати комунікативний намір адекватно завданню та умовам спілкування – переконати; забезпечити зв'язність та цілісність висловлювання; наводити аргументи і докази, висловлювати свою точку зору; використовувати різноманітні мовленнєві зразки; інтонаційними навичками (правильне вживання інтонаційних моделей, коректне вживання логічного наголосу), навичками коректного використання засобів міжфразового зв'язку. Щоб перевірити, наскільки у старшокласників сформовані навички та вміння, необхідні для побудови М-П рідною (російською або українською) та англійською мовами, нами було проведено тестування 53 учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва та Київської області. Їм було запропоновано таке завдання: Переконайте свого друга з Одеси, що Київ – саме те місто, яке варто відвідати у травні.*

Для створення М-П англійською мовою учні одержали таке завдання: *You're talking to a student of a British school. Convince him/her in the necessity of entering a Higher Education Institution and receiving higher education for better future life/successful career.*

Для оцінювання УПМ-П учасників тестування рідною та англійською мовами виявилось необхідним уточнити відомі критерії: *відповідність навчально-*

комунікативній ситуації – 20 балів, зв'язність та цілісність висловлювання – 20 балів, різноманітність мовленнєвих зразків – 10 балів, обсяг висловлювання – 10 балів, відносна правильність висловлювання – 10 балів. У зв'язку із специфікою М-П, де в основі лежить доказ, нами були висунуті ще два важливих критерії оцінювання цього типу ММ, а саме – наявність аргументів і доказів для реалізації комунікативного наміру – переконання – 20 балів та фонетична виразність висловлювання – 10 балів. Максимальну кількість балів, яку міг отримати учень за всіма показниками, ми прийняли за 100.

Аналіз висловлювань старшокласників показав, що переважна більшість учнів вміє рідною мовою викладати думки логічно, послідовно, використовуючи докази та надаючи аргументи. Проте навіть і тут не завжди наявні доречні докази та аргументація для реалізації комунікативного наміру – переконання (середні показники за цим критерієм – 17 балів). Інколи порушувалася цілісність та зв'язність висловлювання (середні показники за цим критерієм – 19). Що стосується висловлювань англійською мовою, то всі вони відповідали навчально-комунікативній ситуації і були оцінені максимальною кількістю балів – 20, те саме стосується й обсягу висловлювання. У той же час у М-П англійською мовою мали місце порушення послідовності викладу, помилки у композиційній побудові висловлювання, у багатьох висловлюваннях були відсутні такі компоненти, як вступ та завершення або висновок, засоби міжфразового зв'язку (середні показники за критерієм «зв'язність та цілісність висловлювання» – 14); досить часто зміст висловлювання розкривався не повністю; аргументи були без вираження особистісного ставлення, іноді докази були недостатньо обґрунтованими і непереконливими (середні показники за критерієм «наявність аргументів і доказів для реалізації комунікативного наміру – переконання» – 12); спостерігалось неправильне вживання тонів і логічного наголосу (середні показники за критерієм «фонетична виразність висловлювання» – 5); також траплялися комунікативно значущі помилки (середні показники за критерієм «відносна правильність висловлювання» – 7).

На нашу думку, оволодіння М-П старшокласниками має здійснюватися на основі текстів-зразків, які є прикладами монологічних висловлювань в мовному, логічно-змістовному та структурному відношеннях. Завдання для навчання ММ мають бути комунікативно вмотивованими. Відбір тематики завдань має відповідати віку та інтересам учнів старшої школи, а також вимогам чинної Програми (2005) для навчання ІМ в загальноосвітніх навчальних закладах. Ми також пропонуємо поєднати процес навчання ММ, зокрема М-П, з використанням ресурсів Інтернету.

У другому розділі роботи досліджувалися можливості використання ресурсів Інтернету учнями старших класів у процесі навчання УПМ-П англійською мовою; обґрунтовано та розроблено систему вправ навчання учнів класів технологічного профілю УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету, а також створено модель організації навчального процесу.

Ми провели анкетування 337 учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва та Київської області для визначення вмінь

користування Інтернетом, необхідності та доцільності навчання користуватися ним для вивчення англійської мови та можливості доступу учнів до мережі.

Результати анкетування показали, що 15% старшокласників взагалі не вміють користуватися Інтернетом. Тому перед початком навчання ММ з використанням ресурсів Інтернету ми вважаємо за доцільне продемонструвати на уроці навчальний відеофільм англійською мовою *Internet 1 and 2 by William Crosbie (for beginner Internet users, language level Intermediate, 1996)*, завдяки якому учні чітко розуміють, що таке глобальна мережа і як вона працює, що необхідно для входу до неї, як правильно з'єднатися з провайдером та швидко знайти необхідну інформацію. Крім того, їм необхідно не просто подивитися цей фільм, але й виконати розроблені нами вправи.

Ураховуючи результати проведеного тестування й анкетування старшокласників, аналізу 13 підручників і навчально-методичних комплексів з англійської мови, а також прагнення старших підлітків до самовираження, відстоювання своїх поглядів, ми створили систему вправ для навчання УПМ-П англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету. Тут ми виділяємо два етапи: пропедевтичний (факультативний) та основний, в якому, в свою чергу, виокремлюємо чотири фази.

Таблиця 1

Система вправ для навчання усного підготовленого монологу-переконання з використанням Інтернет-ресурсів

Етапи навчання	Фази	Мета	Основні типи вправ	Види вправ
Пропедевтичний (факультативний)		Ознайомлення учнів із роботою в Інтернеті та з Інтернет-ресурсами	Рецептивні некомунікативні; рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні	Перегляд відеофільму з метою одержання інформації про роботу з Інтернетом; відповіді на запитання; заповнення діаграм; вибір правильної відповіді; знаходження правильної дефініції.
Основний (обов'язковий)	1	Ознайомлення зі зразком М-П та його аналізом	Рецептивні та репродуктивні умовно-комунікативні; аналітичні рецептивні та репродуктивні; рецептивні та репродуктивні некомунікативні	Прослуховування зразка М-П; підтвердження або спростування тверджень з метою перевірки розуміння тексту; прослуховування аналізу зразка М-П, поданого в друкованому варіанті; аналіз друкованого варіанта зразка М-П; усвідомлення структури М-П; заповнення матриці – опори для

Продовження табл. 1

Основний (обов'язковий)				майбутнього висловлювання; відповіді на запитання; заповнення пропусків; тест множинного вибору; читання тексту з метою одержання інформації; прослуховування зразків М-П; імітація, розпізнавання та репродукція інтонаційних моделей.
	2	Одержання учнями комунікативного завдання та опрацювання відібраних учителем матеріалів з Інтернету	Рецептивні умовно-комунікативні; репродуктивні комунікативні	Читання матеріалів з Інтернету, поданих учителем; відбір із них основної інформації за одержаним комунікативним завданням; заповнення матриці; продукування усного М-П за отриманим комунікативним завданням.
	3	Пошук учнями матеріалів в Інтернеті за комунікативним завданням	Рецептивні комунікативні; рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні	Пошук, відбір і читання необхідних матеріалів з Інтернету для створення усного М-П за комунікативним завданням; підготовка до пред'явлення у класі усного М-П.
	4	Створення учнями власного М-П	Продуктивні комунікативні	Продукування учнями підготовленого М-П на основі створеної вчителем комунікативної ситуації.

У першій фазі основного етапу учні сприймають зразок М-П на слух та аналізують його друкований варіант. Наведемо приклади вправ першої фази з розробленого нами комплексу вправ для навчання учнів 10 класів УПМ-П з теми «Подорож».

Приклад 1. **You're going to listen to the persuasive speech "Limiting Exposure to the Sun" following the printed text. But before you start, look through the text and the words in bold type with their meanings given in the margin to catch the main ideas of the speech.**

Мета: зняти лексичні труднощі розуміння тексту.

Limiting Exposure to the Sun

Do you like to travel to the warm countries? How many of you have friends who spent spring break anywhere where it

Analysis

Elizabeth uses a series of questions to get audience attention.

was fun in the sun on the beach? What did your friends come back and tell you the most about? What were they most excited about? Did they tell you about the jump start they got on premature aging of their skin? Or the head start on skin cancer? Probably not. My goal in this speech is to tell you three reasons why you should limit your exposure to the sun.

Lets start with the first reason. The most common effect of the sun is premature aging of the skin. All of us are young, and we think, Up, Im only 19, 21, 24, I dont have to worry about premature aging. That happens later in life. Not so.

< ... >

In conclusion Ive told you the sun causes aging the sun causes cancer and that prevention is easy. I hope that now that you have heard these three points you will limit your time in the sun, and when you are in the sun youll take action. So, the next time you see a person with a great natural tan, realize that a great tan contributes to skin damage and may very well be the tan that kills. Etc.

(Verderber R. 9th ed. Communicate! Persuasive Speaking 9th ed. // Belmont, USA, 1999. p.458-461.)

jump start – різкий початок

head start – ривок уперед

premature /'premə'tjuə/ – передчасний

Here she states her goal (aim).

exposure /'ks'pəʊʒə/ – небезпечний вплив

Her first reason is stated as a complete sentence. Good direct audience adaptation: All of us and we think.

She begins her conclusion by reviewing the reasons.

Her final sentence neatly reinforces the point of her speech. Throughout the speech Elizabeth blends (mixes) logical information and emotional appeal quite well. This is a good persuasive speech that follows the problem solution pattern.

2. Now listen to the speech following the printed text. Be ready to find two main reasons for limiting exposure to the sun.

Мета: пред'явити зразок М-П, навчити сприймати та розуміти основну інформацію тексту.

3. Name Elizabeth's reasons.

Мета: перевірити розуміння основної ідеї промови.

4. To show how well you understand Elizabeth's speech do a true/false test.

Then check your answers with the key.

Мета: перевірити розуміння промови.

1. You shouldn't limit your sunbathing in summer.
2. Young people usually don't worry about premature aging due to the effect of the sun and spend a lot of time on the beach.
3. When you aren't in the sun you have to use sun protection too.

(У прикладі представлено фрагмент тесту.)

5. In the margin you'll find some analysis of the speech. Listen to your teacher reading the analysis and find the examples of its realization in the text.

Мета: ознайомити учнів з аналізом зразка М-П.

6. To learn the structure of a persuasive speech let's make the presentation matrix to the text "Limiting Exposure to the Sun" (the beginning has been done for you).

Мета: вивчити структуру зразка М-П.

PERSUASIVE PRESENTATION MATRIX

Topic: Limiting Exposure to the Sun

Objective: Motivating listeners to limit their exposure to the sun and save not only their skin, but their lives.

INTRODUCTION

Attention-Getting Sentence: A series of questions

Goal Phrase: _____

BODY

Main Idea or Reasons	Supporting Ideas	Details, Examples	Visuals

CONCLUSION

Restatement of Main Points (if they are in the text): _____

Closer (різке завершення промови) or Final Phrase: _____

7. You're going to listen to another persuasive speech about travelling to Poland. But before you start, read aloud the geographical names and then find them on the map.

Мета: зняти труднощі техніки читання, навчити правильно читати географічні назви

(Географічні назви подаються з транскрипцією.)

8. Read the words in bold type and their meanings in the margin. Find the sentences with these words in the text and translate them into Ukrainian.

Мета: зняти лексичні труднощі розуміння тексту.

(Подається ще один приклад М-П.)

9. Listen to the persuasive speech about travelling to Poland following the printed text.

Мета: ознайомити із зразком М-П.

10. To show how well you understand the speech answer the following questions:

Мета: перевірити розуміння тексту.

(Подається 7 запитань до змісту тексту.)

11. To show how well you understand the structure of a persuasive speech fill in the presentation matrix to the text.

Мета: перевірити розуміння структури М-П.

12. To understand better the nature of persuasive speech let's analyze the text using the previous analysis as an example.

Мета: навчити аналізувати М-П.

13. To make one's speech logical and persuasive it's very important to use linking words and phrases correctly. Listen to your teacher's explanation about linking words.

Мета: ознайомити учнів із засобами міжфразового зв'язку.

(Подається пояснення засобів міжфразового зв'язку.)

14. Copy out the linking words and phrases from the previous speeches and suggest some others which can be used to begin, continue or conclude a speech:

Мета: перевірити розуміння пояснення.

To begin	To continue	To conclude

15. To show how well you know the linking words and phrases read the text below filling in the gaps using those from the box to make the speech persuasive.

Мета: контроль розуміння пояснення засобів міжфразового зв'язку.

yet	to sum up	so	at the same time
personally I believe that	in other words		

(Подається текст з пропусками.)

16. Listen to two people reading the extract below and say which of them sounds more persuasive.

Мета: звернути увагу на інтонаційне оформлення М-П.

In some countries the weather may actually depend on which part you visit. Malaysia is a good destination, but avoid the east coast in January and February. Go to Penang or Langkawi in the west you get an excellent holiday in Penang, and you can also get good food there.

17. Listen again to the extract which sounds more persuasive and imitate the speaker.

Мета: слухання та імітація інтонації М-П.

18. As you've seen the intonation is very important to make a speech persuasive . Listen to your teacher's explanation about main nuclear tones and their meaning. Repeat the utterances given as examples after the tape.

Мета: ознайомити учнів з основними інтонаційними моделями англійської мови.

(Подається пояснення вчителя з прикладами з прослуханих раніше М-П.)

19. Listen to the extract below. Follow the printed text.

Мета: ознайомити з основними інтонаційними моделями М-П.

20. Divide each sentence into intonation groups (if necessary) and draw nuclear tones marks to them.

Мета: формувати інтонаційні навички, характерні для М-П.

21. Now listen once again to the recording of the text and check if you've put the right nuclear tone marks to show your understanding of the speaker's communicative aim.

Мета: проконтролювати розуміння комунікативного наміру мовця.

22. Read the same text aloud making it as persuasive as you can.

Мета: навчити вживати інтонаційні моделі, що передають комунікативний намір – переконання.

Далі, у другій фазі, учні одержують комунікативне завдання та опрацьовують подані вчителем матеріали з Інтернету. Наведемо приклади другої фази основного етапу.

Situation I

You are a travel agent. You work for Nippon Travel Agency in Great Britain. Nippon Travel Agency is connected with the tours around Japan. You are to convince your clients to visit this country and, of course, Tokyo – a modern cultural centre and the capital city of the country.

1. To be able to convince your clients to go to Japan look through the texts from different websites and choose the most important information which you can use in your speech.

Мета: навчити вилучати основну інформацію за комунікативним завданням.

(Подаються відібрані вчителем матеріали з Інтернету про цю цікаву екзотичну країну.)

2. Find in the text at least three main reasons and supporting ideas why your client should visit Tokyo but not any other city and write them into your presentation matrix.

Мета: навчити учнів знаходити основну інформацію в текстах та формувати структуру майбутнього висловлювання.

3. Look through the chosen information and find the unfamiliar words and phrases. Then consult the dictionary and write them and their meanings into your notebooks.

Мета: зняти лексичні труднощі для потенціальних слухачів.

4. Read the information you've chosen and fill in the "BODY" of the persuasive presentation matrix.

Мета: навчити відбирати необхідні деталі та приклади за комунікативним завданням та заповнювати матрицю.

5. Now that you have the "BODY" of your speech, think of the introduction and conclusion which can be used for your persuasive speech and fill in your presentation matrix.

Мета: навчити складати вступ та завершення М-П.

6. a) Convince your client to go to Tokyo. You can use your presentation matrix while speaking. Don't forget to use linking words and phrases and the proper intonation to make your speech persuasive. The rest of the class will analyze your speech. b) Listen to your classmates' remarks about your speech to improve it.

Мета: розвивати вміння УПМ-П.

У третій фазі основного етапу учні самі шукають необхідні матеріали з Інтернету за комунікативним завданням, поданим учителем. Наведемо приклади вправ третьої фази основного етапу.

Situation II

Being a travel agent you've visited many countries, but your clients' tastes vary a great deal. Choose an exotic country you'd like your client to go to. Find out more information about it on the World Wide Web and convince him/her to go there.

1. Define a set of keywords to help you with your web-search.

Мета: навчити учнів правильно писати адреси WWW.

2. Use the computer, open your browser, go to the search engine, type keywords and then search the Web. Or you can also try the travel information from the following URL:

http://www.globalearn.org/

– you can take an online journey to various destinations throughout the globe.

(Всього подається 15 сайтів.)

Мета: навчити знаходити необхідну інформацію за адресами.

У процесі пошуку необхідних матеріалів має місце вибіркове або переглядове читання для того, щоб знайти конкретну інформацію з великої кількості різноманітних матеріалів та сконцентрувати на ній свою увагу. Відібравши необхідну інформацію з Інтернету, учні використовують ознайомлювальне читання – читання з розумінням основного змісту тексту. Читаючи знайдені в Інтернеті матеріали та виконуючи відповідні вправи, старшокласники отримують той інформаційний, мовний і мовленнєвий та соціокультурний матеріал з певної теми, який стане основним джерелом для створення власного монологічного висловлювання на наступному етапі, де учням пропонується самостійно створити вербальну опору для свого висловлювання у формі матриці або детального плану.

3. You're still a travel agent. Explore the holidays websites you've found and copy out the necessary information for your talk with a client.

Мета: відібрати основну інформацію для створення власного усного М-П на основі створеної вчителем навчально-комунікативної ситуації (НКС).

4. Define at least three main reasons and supporting ideas why your client should spend his/her holidays in this place and write them into your presentation matrix.

Мета: відібрати основний матеріал для створення М-П.

5. Look through your information and select unfamiliar words and phrases. Then consult the dictionary and write them and their meanings into your notebooks. Use some synonyms instead of difficult words to make your speech easier to understand.

Мета: зняти лексичні труднощі для потенціальних слухачів.

6. Write down selected information to your presentation matrix to the “details and examples” slot correlating to the “main idea or reason”.

Мета: відібрати основний матеріал для створення М-П.

7. Now that you have the “BODY” of your speech, think of the introduction and conclusion which can be used in it and fill in your presentation matrix.

Мета: скласти початок та завершення М-П.

У четвертій фазі основного етапу старшокласники пред'являють власні монологічні висловлювання, використовуючи отриманий та актуалізований на попередніх етапах інформаційний, мовний та мовленнєвий матеріал.

1. Convince your client to go on holidays to the country you've chosen.

Мета: розвивати вміння продукування УПМ-П.

Отже, кінцевим результатом навчання УПМ-П англійською мовою з використанням Інтернет-ресурсів є продукування підготовленого монологічного висловлювання. Під час продукування мовець має продемонструвати володіння сукупністю навичок та вмінь, що забезпечують такі ознаки УПМ-П, як відповідність НКС, зв'язність та цілісність, наявність аргументів і доказів, різноманітність мовленнєвих зразків, фонетична виразність, відносна правильність мовлення, де ураховуються лише ті артикуляційні, лексичні і граматичні помилки, які порушують процес комунікації.

У **третьому розділі** описано підготовку, організацію та хід експерименту, сформульовано гіпотезу, проаналізовано одержані результати, подано методичні рекомендації щодо організації навчання УПМ англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету.

У підготовці експериментального навчання нами були враховані основні вимоги до методичного експерименту. За умовами та методикою проведення експеримент був навчальним природним **вертикально-горизонтальним** і складався з двох серій. Беручи за основу теоретичні положення, розглянуті в перших двох розділах дослідження, ми сформулювали таку **гіпотезу експерименту**: достатнього рівня сформованості вмінь УПМ-П англійською мовою можна досягти за умов розробки спеціальної системи вправ з урахуванням поетапної організації навчання та використання учнями Інтернет-ресурсів для створення своїх висловлювань.

Мета експерименту – перевірка загальної ефективності розробленої методики (вертикальний характер експерименту) та порівняння ефективності навчання УПМ-П за двома варіантами запропонованої методики (горизонтальний характер експерименту). Для реалізації експериментального навчання були визначені такі конкретні **завдання**: розробити матеріали для проведення двох серій експериментального навчання (ЕН) і перевірки вихідного та досягнутого рівнів сформованості навичок і вмінь УПМ-П його учасників; з'ясувати, наскільки вільно учні класів технологічного профілю навчання вміють користуватися Інтернетом; провести передекспериментальний зріз на початку кожної серії експерименту, підрахувати та інтерпретувати його результати; провести експериментальне навчання УПМ-П з використанням Інтернет-ресурсів на основі розробленої в дослідженні методики; провести післяекспериментальний зріз в кінці кожної серії експерименту, підрахувати та інтерпретувати результати ЕН; порівняти ефективність двох варіантів розробленої методики навчання УПМ-П з використанням Інтернет-ресурсів; сформулювати висновки щодо ефективності розробленої методики навчання УПМ-П англійською мовою з використанням Інтернет-ресурсів та переваг одного з її варіантів.

В експериментальному навчанні взяли участь дві експериментальні групи. До **неварійованих умов експерименту** були віднесені: склад і рівень навченості учнів обох експериментальних груп (ЕГ): до кожної ЕГ увійшли по 15 учнів 10 класу, коефіцієнт навченості учнів в ЕГ-1 і в ЕГ-2, за даними передекспериментального зрізу, був приблизно однаковим: 0,44 і 0,43; експериментатор; час проведення

експериментального навчання; однакова кількість годин, що відводилися на навчання УПМ-П в обох групах; модель експериментального навчання УПМ-П із використанням матеріалів з Інтернету.

Варійованою умовою в першій серії експерименту були два варіанти розробленої методики: в обох ЕГ для підготовки свого монологу-переконання старшокласники використовували матеріали з Інтернету, проте учні різних ЕГ створювали для цього різні опори. Для створення УПМ існують такі види опор: підстановча таблиця, логіко-структурна схема, детальний план, матриця тощо. Для створення М-П ми обрали дві останні, які дозволяють зафіксувати характерні риси інформації, притаманні цьому типу монологу. В ЕГ-1 використовували як опору матрицю, а в ЕГ-2 – детальний план.

Для з'ясування доцільності самостійного пошуку матеріалів з Інтернету учнями **в другій серії експериментального навчання** ми визначили таку **варійовану умову**: в ЕГ-1 учні працювали за відібраними вчителем-експериментатором сайтами, а в ЕГ-2 пошук матеріалів в Інтернеті здійснювався самими учнями.

Експериментальне дослідження з метою перевірки ефективності розробленої нами методики проводилося у п'ятьох загальноосвітніх навчальних закладів України: середній загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №259 м. Києва, середній загальноосвітній школі №19 м. Чернігова, Маріупольському міському ліцеї, Житомирському міському ліцеї при Житомирському державному технологічному університеті, середній загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №1 м. Чернівці. У дослідженні взяло участь 476 учнів 10-11 класів. У загальну кількість включені також 30 учнів Ліцею інформаційних технологій №79 м. Києва, які стали безпосередніми учасниками ЕН, що відбувалося у листопаді 2006 року – січні 2007 року, і склали дві експериментальні групи: ЕГ-1 та ЕГ-2.

Перша серія експерименту проводилася за темою «Подорож», **друга** – за темою «Довкілля». Експериментатором був автор цього дослідження. Як матеріали для ЕН використовувалися розроблена у дослідженні система вправ для навчання УПМ-П англійською мовою з використанням ресурсів з Інтернету. На основі розробленої системи вправ укладено два комплекси вправ – відповідно для роботи з тем «Подорож» і «Довкілля». (Вони вміщені у Додатку Б і Додатку В дисертації).

У першій серії було два етапи: пропедевтичний та основний. У другій серії мав місце лише основний етап. Основний етап кожної серії ЕН включав передекспериментальний зріз, власне ЕН та післяекспериментальний зріз. Метою передекспериментального зрізу було визначення вихідного рівня сформованості навичок і вмінь УПМ-П учасників ЕН, метою післяекспериментального зрізу – досягнутий рівень сформованості навичок і вмінь УПМ-П. Середні показники перед- та післяекспериментальних зрізів ЕГ-1 та ЕГ-2 визначалися в балах за критеріями, розробленими у дослідженні. Сума набраних балів та відповідний рівень навченості учасників ЕН у *першій серії* представлені у табл. 2 на с.17.

Як видно з табл. 2, у першій серії ЕН переважна більшість учнів обох груп (ЕГ-1, ЕГ-2) досягли достатнього коефіцієнта навченості 0,7 (за В.П. Безпальком), що дозволяє дійти висновку про загальну ефективність запропонованої методики навчання УПМ-П англійською мовою з використанням матеріалів з Інтернету.

Таблиця 2

Середні показники перед- та післяекспериментальних зрізів у першій серії експериментального навчання

Індекс групи та назва зрізу	Показники за окремими критеріями, в балах								
	Відповідність навчально-комунікативній ситуації	Зв'язність та цілісність висловлювання	Наявність аргументів і доказів для реалізації комунікативного наміру – переконання	Різноманітність мовленнєвих зразків	Фонетична виразність висловлювання	Обсяг висловлювання	Відносна правильність висловлювання	Сума набраних балів	Коефіцієнт навченості
ЕГ-1 Післяекспериментальний зріз	14,6	13,6	14	8,6	7,7	9	8,6	76,1	0,76
ЕГ-1 Передекспериментальний зріз	10	6,2	4,9	5,6	4,9	7,9	5,9	44,2	0,44
Приріст	4,6	7,4	9,1	3	2,8	1,1	2,7	31,9	0,32
ЕГ-2 Післяекспериментальний зріз	14,5	13,4	11,8	8,2	7,5	7,5	7,5	70,4	0,70
ЕГ-2 Передекспериментальний зріз	10,1	5	4,9	5,7	5,5	6	5,7	42,9	0,43
Приріст	4,4	8,4	6,9	2,5	2	1,5	1,8	27,5	0,27
Максимально можливі показники									
	20	20	20	10	10	10	10	100	1

Достовірність отриманих у ході експерименту даних ми також перевіряли за допомогою критерію F^* – кутове перетворення Фішера, що довело ефективність і доцільність запровадження першого варіанта методики навчання УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету, тобто з опорою у формі матриці.

У зв'язку з тим, що перша серія показала переваги використання матриці, у другій серії ЕН вона була використана в обох ЕГ. Тут перевірялася доцільність використання учнями посилань на сайти: у варіанті А учні використовували сайти,

Середні показники перед- та післяекспериментальних зрізів у другій серії експериментального навчання

Індекс групи та назва зрізу	Показники за окремими критеріями, в балах								
	Відповідність навчально-комунікативній ситуації	Зв'язність та цілісність висловлювання	Наявність аргументів і доказів для реалізації комунікативного наміру – переконання	Різнороманітність мовлення	Фонетична виразність висловлювання	Обсяг висловлювання	Відносна правильність висловлювання	Сума набраних балів	Коефіцієнт наванчості
ЕГ-1 Післяекспериментальний зріз	15	14,4	15,3	9,5	7,5	9,3	8,2	79,2	0,79
ЕГ-1 Передекспериментальний зріз	10,2	6,7	5,6	5,7	4,9	6,6	5,9	45,6	0,46
Приріст	4,8	7,7	9,7	3,8	2,6	2,7	2,3	33,6	0,33
ЕГ-2 Післяекспериментальний зріз	15,5	14,1	14,7	8,2	7	9,3	7,5	76,3	0,76
ЕГ-2 Передекспериментальний зріз	11,5	8	7,3	5,6	5,2	6,2	5,4	49,5	0,50
Приріст	4	6,1	7,4	2,6	1,8	3,1	2,1	26,8	0,26
Максимально можливі показники									

	20	20	20	10	10	10	10	100	1
--	----	----	----	----	----	----	----	-----	---

На основі отриманих і статистично підтверджених даних було виявлено, що обидва варіанти є ефективними, але показники підготовки до УПМ-П за запропонованими вчителем сайтами є дещо вищими (див. коефіцієнти навченості в ЕГ-1 та ЕГ-2).

Отже, спираючись на одержані дані у двох серіях ЕН, можна стверджувати, що наша гіпотеза підтвердилась, і розроблена методика може бути рекомендована в практику навчання англійської мови в класах технологічного профілю.

У висновках узагальнено теоретичні та практичні результати дослідження:

1. Обґрунтовано *психолінгвістичні* (основні мовленнєві механізми), *психологічні* (співвідношення мовленнєвого акту з іншими інтелектуальними або фізичними діями індивіда, вмотивованість, синхронізація процесів формування змістової сторони висловлювання та його вербалізація, характер психологічного процесу, який лежить в основі формування змістової сторони усного висловлювання, підготовленість) та *комунікативні* (комунікативні функції та якості ММ) особливості ММ. Аналіз досліджень, присвячених вивченню психолінгвістичних, психологічних, комунікативних особливостей ММ, показав, що визначені характеристики монологу є основою загальних і спеціальних навичок та вмінь, якими повинні володіти старшокласники у процесі навчання ІМ.

2. Доведено важливість і необхідність навчання учнів старшої школи такого типу ММ як М-П, враховуючи їхні *вікові особливості*, тобто прагнення обґрунтовувати власні думки, висловлювати своє ставлення до проблем, *переконувати*, а також потреби реальної комунікації в сучасному світі.

3. Завдяки проведеному тестуванню 53 старшокласників було доведено, що учні старшої школи здатні успішно створювати усні монологи-переконання рідною мовою. Проте вони не вміють переносити всі сформовані рідною мовою вміння створення М-П на англійську мову. Для оцінювання УПМ-П учасників тестування рідною та англійською мовами виявилось необхідним уточнити відомі критерії: *відповідність навчально-комунікативній ситуації, зв'язність та цілісність висловлювання, різноманітність мовленнєвих зразків, обсяг висловлювання, відносна правильність висловлювання*. У зв'язку із специфікою М-П, де в основі лежить доказ, нами були висунуті ще два важливих критерії оцінювання цього типу ММ, а саме – *наявність аргументів і доказів для реалізації комунікативного наміру – переконання та фонетична виразність висловлювання*.

4. Обґрунтована необхідність створення спеціальної системи вправ для навчання усного підготовленого монологу-переконання.

5. Встановлена доцільність *використання ресурсів Інтернету* в процесі навчання ІМ, зокрема УПМ-П. Анкетування 337 старшокласників різних середніх загальноосвітніх навчальних закладів м. Києва та Київської області показало, що 15% учнів взагалі не вміють користуватися Інтернетом. Тому на допомогу цим учням підібраний навчальний відеофільм англійською мовою *Internet 1 & 2 (for beginner Internet users, Language level Intermediate)* та розроблені вправи до нього.

6. Теоретично обґрунтовано і розроблено *систему вправ для навчання УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету* з поетапною організацією процесу навчання, що включає пропедевтичний етап (перегляд навчального відеофільму *Internet 1 and 2* й виконання вправ до нього) та основний етап, який, у свою чергу, передбачає чотири фази.

7. Встановлено, що зразок М-П має сприйматися по двох каналах – зоровому та слуховому. Метою першої фази основного етапу навчання є ознайомлення зі зразком М-П та його аналізом, а також самостійний аналіз зразка М-П. Мета другої фази – одержання учнями комунікативного завдання та опрацювання поданих вчителем матеріалів з Інтернету. Третя фаза – це пошук учнями необхідних матеріалів в Інтернеті за комунікативним завданням та їх опрацювання. У четвертій фазі старшокласники мають продукувати власні усні М-П, використовуючи отриману інформацію, а також висловлюючи своє ставлення до проблеми і намагаючись переконати слухачів.

8. Основою організації навчального процесу, що дозволяє реалізувати запропоновану методику навчання УПМ, зокрема УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету, є *створені моделі навчання*.

9. Проведена експериментальна *перевірка ефективності розробленої методики* навчання УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету. У двох серіях ЕН підтверджено загальну ефективність розробленої методики навчання УПМ-П, а також було визначено оптимальний варіант методики навчання УПМ-П – з використанням опори у формі матриці, що виявилось доцільнішим, ніж детальний план; встановлена певна перевага роботи учнів в Інтернеті за відібраними вчителем сайтами перед самостійним пошуком матеріалів у мережі.

10. Результати проведеного дослідження дали змогу сформулювати *методичні рекомендації* щодо організації навчання старшокласників УПМ з використанням ресурсів Інтернету.

11. Як перспектива подальшого дослідження може розглядатися розробка матеріалів для навчання учнів класів технологічного профілю УПМ з використанням Інтернет-ресурсів іншими ІМ, а також у зв'язку з програмою комп'ютеризації шкіл України та збільшенням кількості користувачів Інтернету – впровадження розробленої методики у школи інших профілів.

Основні положення дисертації висвітлено в таких **публікаціях** автора:

1. Петрова Т.О. Психолінгвістичні, психологічні та комунікативні засади навчання усного монологу-переконання у старшій школі // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія. – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2005. – Вип.9. – С.105-113.
2. Петрова Т.О. Використання матеріалів з Інтернету у процесі навчання усного монологу-переконання англійською мовою // Педагогічний процес: теорія і практика. – К.: Видавництво П/П «ЕКМО», 2006. – Вип.3. – С. 259-271.
3. Петрова Т.О. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики навчання учнів шкіл технологічного профілю усного підготовленого монологу-переконання англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. –

- К.: Вид. центр КНЛУ, 2007. – С. 71-76.
4. Петрова Т.О. Навчання старшокласників усного підготовленого монологу-переконання з використанням ресурсів Інтернет // Іноземні мови. – 2006. – №3 . – С. 14-20.
 5. Петрова Т.О. Використання інформації з мережі Інтернет у процесі навчання учнів старших класів усного підготовленого монологу-переконання англійською мовою // Міжнародний форум «Мовна освіта: шлях до євроінтеграції»: Тези доповідей / За ред. С.Ю. Ніколаєвої, К. І. Онищенко. – К.: Ленвіт, 2005. – С. 251.
 6. Петрова Т.О. Зміст навчання учнів старших класів усного підготовленого монологу-переконання англійською мовою // 60 років ЮНЕСКО: погляд у майбутнє: Тези доповідей наукової конференції кафедри ЮНЕСКО КНЛУ/ Відп. ред. А.М. Чернуха. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 102-104.
 7. Петрова Т.О., Скляренко Н.К. Навчання учнів технологічного профілю підготовленого монологу-переконання англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету // Бібліотечка журналу «Іноземні мови» – К.: Ленвіт, 2006. – №4. – 64 с.

АНОТАЦІЯ

Петрова Т.О. Методика навчання учнів класів технологічного профілю усного підготовленого монологу англійською мовою з використанням ресурсів Інтернету. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання: германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2007.

У дисертації розглянуто питання навчання учнів класів технологічного профілю усного підготовленого монологу англійською мовою з використання ресурсів Інтернету. Враховуючи гостру потребу старших підлітків обґрунтовувати власні думки, висловлювати своє ставлення до проблеми, переконувати, доведено важливість і необхідність навчання старшокласників усного підготовленого монологу-переконання (УПМ-П). Досліджено структуру монологу-переконання та його лінгвістичні особливості. Встановлені переваги використання ресурсів Інтернету, які є не лише автентичними, а й актуальними, що заохочують учнів та підвищують їхній інтерес до вивчення іноземної мови. Обґрунтовано й розроблено систему вправ для навчання УПМ-П з використанням ресурсів Інтернету.

Ефективність розробленої методики доведена у двох серіях експериментального навчання. Створено методичні рекомендації щодо організації навчання усного підготовленого монологу. Розроблена методика впроваджена у навчальний процес 10-11 класів п'ятих загальноосвітніх навчальних закладів України.

Ключові слова: учні класів технологічного профілю, усний підготовлений монолог англійською мовою, монолог-переконання, ресурси Інтернету, система вправ для навчання усного підготовленого монологу-переконання.

АННОТАЦИЯ

Петрова Т.О. Методика обучения учеников классов технологического профиля устному подготовленному монологу на английском языке с использованием ресурсов Интернета. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения: германские языки. – Киевский национальный лингвистический университет, Киев, 2007.

В диссертации рассматривается вопрос обучения учащихся классов технологического профиля устному подготовленному монологу с использованием ресурсов Интернета. В работе представлены теоретические предпосылки обучения, уточнено понятие устного подготовленного монолога-убеждения (УПМ-У), исследована его структура и лингвистические особенности. Выбор данного типа монологической речи обусловлен стремлением старшеклассников выражать собственное мнение, отстаивать свою точку зрения, убеждать, а также потребностями реальной коммуникации в современном мире. Установлена необходимость использования ресурсов Интернета в процессе обучения иностранным языкам, в частности УПМ-У в связи с тем, что там можно найти не только аутентичную, но и актуальную информацию любого типа.

В работе теоретически обоснована и практически разработана система упражнений для обучения УПМ-У старшеклассников, в первую очередь учащихся классов технологического профиля. Выделены два этапа обучения УПМ-У с использованием ресурсов Интернета: пропедевтический и основной. Для пропедевтического этапа подобран обучающий видеофильм на английском языке *Internet 1 and 2 by William Crosbie (for beginner Internet users, language level Intermediate, 1996)*, к которому нами разработаны упражнения. Проведение данного этапа факультативно и зависит от умения учащихся пользоваться Интернетом.

Основной этап системы упражнений включает четыре фазы. Цель первой фазы – ознакомление с монологом-образцом и его анализом, а также проведение самостоятельного анализа монолога. Сюда включены такие виды упражнений: прослушивание образца УПМ-У, подтверждение или опровержение утверждений с целью проверки понимания текста, прослушивание анализа образца УПМ-У, который предъявляется и в печатном виде, самостоятельный анализ печатного варианта образца УПМ-У, осознание структуры УПМ-У, заполнение матрицы – опоры для будущего высказывания, ответы на вопросы, заполнение пропусков, тест множественного выбора, чтение текста с целью получения информации, имитация, распознавание и репродукция интонационных моделей.

Цель второй фазы – получение учениками коммуникативного задания и чтение отобранных учителем материалов Интернета. Здесь старшеклассники выполняют такие упражнения: чтение материалов Интернета, которые даются учителем, выбор из них основной информации в соответствии с полученным коммуникативным заданием, заполнение матрицы, продуцирование устного УПМ-У в соответствии с полученным коммуникативным заданием.

Третья фаза – это поиск учениками материалов Интернета в соответствии с коммуникативным заданием и их чтение. Здесь выполняются такие виды

упражнений: поиск, отбор и чтение необходимых материалов Интернета для создания УПМ-У в соответствии с коммуникативным заданием, подготовка к предъявлению в классе УПМ-У: создание опоры в форме детального плана или матрицы.

В четвертой фазе старшеклассники должны предъявить собственные УПМ-У на основе созданной учителем учебно-коммуникативной ситуации с использованием полученной из Интернета информации.

Общая эффективность разработанной методики подтверждена экспериментально: к концу экспериментального обучения (ЭО) все участники достигли, а многие превысили уровень обученности по В.П.Беспалько (0,7). Было проведено две серии ЭО: в первой определено преимущество использования учащимися опоры для создания УПМ-У в форме матрицы (по сравнению с детальным планом); во второй – преимущество использования предварительно отобранных учителем Интернет сайтов (перед самостоятельным поиском их учащимися). Созданы методические рекомендации по использованию данной методики в учебном процессе по английскому языку в классах технологического профиля. Разработанная методика внедрена в пять общеобразовательных учебных заведений Украины.

Ключевые слова: ученики классов технологического профиля, устный подготовленный монолог на английском языке, монолог-убеждение, ресурсы Интернета, система упражнений для обучения устного подготовленного монолога-убеждения.

RESUME

Petrova T.O. Methodology of teaching senior school students of technological classes oral prepared monologue in English using Internet resources. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogical Studies. Speciality 13.00.02 – Theory and Methodology: Germanic Languages. – Kyiv National Linguistic University, Kyiv, 2007.

The thesis deals with the problem of teaching oral prepared monologue in English using Internet resources. The methodology of teaching senior school students of technological classes oral prepared monologue in English using Internet resources is theoretically substantiated and practically developed in the research. Due to senior school students' ability and desire to ground their point of view, to express themselves, to convince the audience in something they consider important the persuasive type of monologue has been chosen. Its linguistic peculiarities have been analyzed and taken into consideration in the process of teaching. Using Internet resources provides current authentic teaching materials for students' persuasive monologues and encourages their interest and enthusiasm. The conducted research resulted in creating a special system of exercises for teaching oral prepared persuasive monologue.

The effectiveness of the suggested methodology was verified and confirmed during the experimental teaching. Methodological recommendations on how to organize teaching oral prepared persuasive monologue in English using Internet resources have been developed and applied in practice in five secondary schools in Ukraine.

Key words: students of technological classes, oral prepared monologue in English, persuasive monologue, Internet resources, system of exercises for teaching oral prepared persuasive monologue.